

Humanistiskt perspektiv på begreppet evidens

Sven-Eric Liedman

Evidens

Latin: Evidens, evidentia.

Jfr video, jag ser

Logisk och matematisk evidens

Det som strikt kan bevisas

Det evidenta och det uppenbara

(Mats Martinsson)

Empirisk evidens

Empirisk evidens ger inte visshet utan enbart sannolikhet (större ju större det empiriska materialet är)

Strikta regler för hur en undersökning ska gå till

Kort historik

Archibald Cochrane (1909-88), skotsk epidemiolog, författare till *Effectiveness and Efficiency* (1972)

Cochrane Centres och Cochrane Collaboration

Evidence-based medicine (1992)

Kvantiteter

- Äkta kvantiteter – bestämmer bättre än beskrivningar eller omdömen en företeelse (fisken väger 1,3 kilo, Sverige hade 9 253 675 invånare i november 2008)
- Pseudokvantiteter – skenbart exakta värden som precisare kan formuleras i beskrivningar eller omdömen (hon har MVG, filmen är värd fyra fyrar, felanvänd statistik).

Kvalitet och kvantitet

- Kvalitet – svar på frågan *hurdan?*
- Kvantitet – svar på frågan *hur mycket?*

De båda betraktades länge som skilda världar. Men från 1600-talet har en rad kvaliteter kunnat bestämmas kvantitativt (t.ex. regnbågens färger som olika brytningsvinklar av vitt ljus).

Därav väcktes hoppet att kunna kvantifiera allt.

Hur bra – hur dåligt?

När vi idag talar om kvalitet frågar vi normalt sett efter *hur bra eller dåligt* något är.

Kvalitetssäkring innebär att något garanteras hålla en tillräckligt god standard.

I stigande utsträckning söker man kvantiteter för att fastställa kvaliteten.

Vad är (tillräckligt) bra?

När det gäller föremål med entydig *funktion* är det lätt att kvantifiera deras prestationsgrad (hur "bra" de är), t.ex. dammsugare.

Det blir svårare med företeelser som står oss närmare, som bilar, och än mer husdjur.

Etiska och estetiska omdömen kan inte kvantifieras i egentlig mening. Försök ger upphov till pseudokvantiteter.

Människovärdet kan inte kvantifieras. Att alla människor har samma värde betyder inte att de tilldelas ett värde = 1.

Kunskap och kvantiteter

”When you cannot express it in numbers, your knowledge is of a meagre and unsatisfactory kind.” (Lord Kelvin)

Men det finns också en annan sorts kunskap, som tar sig uttryck i kvalificerade omdömen, framför allt om mänskliga förhållanden.

Evidens och kunskap

Det är bra att eftersträva empirisk evidens där sådan med framgång låter sig fastställas.

Evidens är till sin natur opersonlig. Det är dess styrka men också dess svaghet.

I vård liksom i skola krävs både avstånd och närhet, både metoder som bygger på äkta kvantiteter och på mänskligt omdöme och ett uppövat sinne för livets kvaliteter.